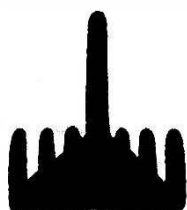

Årbok for Karmsund 1997-1998

Karmsund Folkemuseum

Haugesund 1998

Haugesund Bok & Offset A.S

Nils Westerlund var ikke den eneste i familien som spilte tromme. Her er tre generasjoner samlet utenfor Haugesund Rådhus ant. 17. mai 1960. F.v. Fredrik Westerlund (sønn), Nils Westerlund og Kirsten Westerlund (barnebarn).

Foto: Privat eie.

NILS WESTERLUNDS OPPTEGNELSER AV NORSKE TROMMESLÅTTER

Av: Bjørn Sverre Kristensen

I norsk folkemusikk finnes en unik slåttetradisjon som kalles trommeslåtter.

De norske trommeslåttene skriver seg fra Vestlandet og er en ren solotradisjon. De spilles på militærtromme og består av rytmemønstre som spilles over en underliggende utholdt trommevirvel.

Til nå er det funnet to kilder til denne tradisjonen, nemlig Johannes Sundvor og Nils Westerlund.

I årene 1915 - 1935 reiste Johannes Sundvor (1871 - 1941) fra Sogn til Hardanger og samlet trommeslåtter. Hans informanter var eldre tamburer som fremdeles behersket kunsten. Sundvor samlet omkring 30 trommeslåtter.

Nils Martin Westerlund etterlot seg også en samling trommeslåtter; 22 i alt. Denne kilden ble presentert av Johnny André Wiik fra Haugesund under trommeslått-seminaret ved Akademiet i Rauland i januar 1995.

Nils (Martin) Westerlund var født i Bodø 9. august 1891 og døde 21. januar 1980. Som ung flyttet han til Haugesund, hvor han arbeidet som anleggsarbeider. Her begynte han i korpset «Heimdal» i 1906. I en avisartikkel i Haugesund Dagblad 12. september 1953 fortelles det at Westerlund har vært med og trommet i 47 av de 50 årene korpset har eksistert. Ved korpsets 60-års-jubileum ble Westerlund utropt til æresmedlem av Norsk Musikerforbund og fikk overrakt forbundets fortjenestemedalje for 35 års medlemskap. Westerlund opplyser i en avisartikkel fra 1955 at han fikk sin grunnopplæring i trommespill fra en skinnhandler som hadde gått musikkskolen i det militære. Selv tjenestegjorde Westerlund som militærtambur under vernepliktstiden på Madla utenfor Stavanger. Nils Westerlund var en legendarisk skikkelse innen korpsmiljøet i Haugesund og kjente mange trommeslagere landet over. Hans personlige notebok skulle med tiden bli velfylt av trommenoter. Videre spilte Westerlund inn på lydband noen leksjoner i å slå marsjer.

Tradisjonen med trommeslåtter skriver seg fra 1800-tallet. Det er to momenter som gjør at vi kan tidfeste trommeslåttene til denne perioden. Mange av slåttene er basert på slagfigurene i Den norske revelje. Reveljen

I Kårmsund folkemuseums samlinger finnes to trommer. MHB 4482 t.v. kommer fra gården Skiftestad i Sveio. Ingebrigt Halvorsen Skiftestad f. 1834, har eid tromma, men den er trolig eldre. Den ble brukt i bryllup. MHB 5186 er laget av Gabriel Knutson Tørvik f. 1815, d. 1904 i Tørvik, Hordalanger. Foto: H. E. Johannesen.

er det militære signalet for å vekke soldatene om morgenen. Den norske reveljen er identisk med den svenske reveljen og skriver seg fra unionstiden med Sverige 1814 -1905. Endringene i forsvarsordningen på 1820-tallet medførte at den norske og svenske hær fikk standardiserte signaler.

På Vestlandet, der denne trommeslått-tradisjonen skriver seg fra, ble slåttene brukt som erstatning for feleslåtter. Tromma hadde ikke pietistene mot seg slik fela hadde, og det ser ut til at utbredelsen av trommeslåtter på Vestlandet grovt sett følger området til de viktigste vekkelsesbølgene.

Trommeslåtter ble brukt i bryllupsfeiring. Spelemennene var lokale tamburer. Tamburene var militære. Det var enten vervede eller verneplikti-ge som gjerne ville ha ekstrainntekter ved å ta spilleoppdrag. Det kunne også være dimiterte soldater, som av en eller annen grunn beholdt den militære tromma, eller som lagde en sjøl. Det er nærliggende å tro at tamburene

spilte trommeslåttene i den lokale tradisjonen; de vernepliktige var gjerne fra det området de tjenestegjorde i.

På Vestlandet var det ikke vanlig å bruke tromma til dans. Dette framgår av et intervju med tamburen og innsamleren Johannes Sundvor i Gula Tidend 1. september 1937:

Gula Tidend: "Var dette spelet (trommeslåttene, forf. anm.) nytta ved andre høgtider?"

Sundvor: "Nei. Det kunde einast vera 17de mai. Til dans aldri. Difor var det ingen motstand mot trumba av religiøse grunnar; når fela ofte laut vika, so kunde dei ha trumbeslått."

Slåtte-opptegnelsene til Nils Westerlund finnes i hans notebok. De består av en samling av det han kaller "brura-marsjer"; 22 i alt. I noteboka hans er de nummerert med romertall; fra I - XXII.

De første 10 er såkalte reksolinks. Reksolinks er en forvanskning av det tyske "rechts und links" og betegner en spillemåte som går ut på at høyre og venstre trommestikker veksler om å føre slagfiguren, i motsetning til den tradisjonelle spillemåten, der høyre hånd er den som fører figuren. Å spille i reksolinks-stil ble også kalt å spille i dur, i motsetning til den tradisjonelle spillestilen, som ble kalt moll. Reksolinks-stilen kom i følge Johannes Sundvor på moten blant norske tamburer rundt 1840. Reksolinksene går i 6/8 takt.

Westerlund har ved noen av disse oppført opphavspersonene. F.eks. er nr. III etter en tambur ved navn Sigfus Klette og nr. V etter Johannes Sørtveit. Nr. VII er etter Torkel Skeie, fra Os, nr. IX Rechts og links (frå Hardanger) er etter Tormod Hansen og nr. X etter Stein Johannesen Sælsvoll.

De neste 12 er slåtter i 2- og 3-delt takt, hvor flere er notert i moll, som nevnt at slagfiguren spilles med høyre trommestikke. Her finnes bl.a. slåtten Sjuspringen. Denne ble regnet som en spesielt vanskelig slått. Navnet kommer av at første reprise spilles én gang, den andre to osv. helt opp til

Nr. XVI: *Brudlupsmarschs frå Sogn*

sju. Deretter spilles de samme reprisene nedover til én. Sjuspringen ble regnet som mesterprøven for tamburer.

Flere av Westerlunds trommeslåtter er varianter av slåtter vi finner i Johannes Sundvors samlinger. Foruten Sjuspringen gjelder det nr. XIII Brulupsslått Hans Aasla og Jens Tveit nr. XVII Brudlaupsslått frå Hålandsdalen, Strandvik og Fusa Etter Stein Johannesson Selsvoll, nr. XIX Brudlaupsslått frå Tysnes etter Lars Malkenes, nr. XX Brudlaupsslått frå Sund etter Elias Høiland Klokkevik (?). Denne kalles også for "Telleslått", og endelig, nr. XXI Brudlaupsslått av Elias Høiland.

Etter slått nr. XXII skriver Westerlund følgende: "Innført 30 - 12 - 1944". I og med at dette står etter den siste trommeslått, er det nærliggende å tro at alle slåttene er innført på denne dato.

Selv om slåttene ble ført inn i 1944, er det uklart når Westerlund gjorde disse opptegnelsene. Ifølge et intervju med Johannes Sundvor i Hordaland Folkeblad 19. november 1924, med overskriften Gamle trumbeslaatar i Hordaland, nevnes tamburer som da var avgått ved døden. Blant disse finner vi Stein Johannesen Sælsvoll (skrives Selsvoll av Westerlund) fra Strandvik og Torkel Skeie fra Os; navn som altså finnes i Westerlundsamlingen. Av tamburer som ifølge Sundvor ennå er i live i 1924, finner vi Johannes Sørtveit (skrives Johan av Westerlund) og Sigfus Klette; navn som også finnes i Westerlundsamlingen. Sigfus Klette var fra Kvinnherad. Han var kommander-sersjant, født i 1835. Dersom Sundvors påstand medfører riktighet, var Klette på det tidspunkt altså 91 år gammel.

Disse opplysningene må bety at Nils Westerlund må ha begynt å samle slåtter i løpet av det første 10-året i dette århundret og fortsatt videre utover til han i 1944 fører dem inn i noteboka. Enten har Westerlund selv reist på samlerferd, eller så har han fått tak i dem på annet vis. Johannes Sundvor gjorde sine samlerferder på Vestlandet i årene 1915-35, så det er tydelig at tamburmiljøet og trommeslått-tradisjonen fremdeles har vært levende, om enn sterkt avtagende. Det faktum at flere av slåttene i Westerlund-samlingen er varianter av tilsvarende hos Sundvor, viser at Westerlund må ha hatt andre informanter enn dem som Sundvor hadde.

Trommeslåttene til Westerlund skriver seg fra ulike steder på Vestlandet, fra Rogaland i sør til Sogn i nord. Hvor han har fått de enkelte fra, er uklart. I et lydbåndopptak som sønnen gjorde med ham, sies følgende: Sønnen: "Husker du noen av de gamle bruramarsjene som du fikk der innen fra?" Westerlund: "Jeg har de nedskrevet. De var så lette de." Uttrykket "fikk der innen fra" kan bety at Westerlund har vært på samlerferd, men hvor? Flere av slåttene er påført navn på steder i Hardanger, Rogaland og Sogn, men fikk han alle slåttene fra én informant "der innen fra"? Noe annet vi ikke

vet, er om Nils Westerlund var så interessert i folkemusikk at han virkelig reiste på samlerferd ene og alene for å dokumentere denne tradisjonen.

Det er i det hele tatt mange ubesvarte spørsmål rundt trommeslåttene til Nils Westerlund. At disse slåttene er viktige bidrag til den norske folkelige trommetradisjonen, er hevet over enhver tvil. Det er mitt håp at Nils Westerlunds slåtteopptegnelser kan inspirere tamburer til å søke etter svarene på noen av disse spørsmålene, og på den måten gjøre den norske folkemusikken enda rikere.